

Csáki Árpád

A MIKLÓSVÁRI TEMPLOMFOGLALÁS (1715)
ÉS UTÓÉLETE¹A háromszéki katolikusság helyzete
a 17. század végén és 18. század elején

A fejedelemség megszűnésével Erdély új jogi helyzetét az 1690. évi Diploma Leopoldinum rendezte, amely vallási téren megerősítette a korábbi erdélyi törvényeket a négy bevett vallásra vonatkozóan. Három évvel később a pótdiploma ugyanakkor – a katolikusoknak az erdélyi főhivatalokba való jutásának kérdése mellett – már a reformációt követően szekularizált egyházi javak visszaszerzésére is felhatalmazta a többségében világi katolikus főemberekből, illetve a klérus képviselőiből álló *Erdélyi Római Katolikus Státust*.²

Ezekkel egyidőben Háromszéken is jelentős politikai átrendeződés vette kezdetét. Daniel Mihály főkirálybíró és Teleki Mihály főkapitányt követően a protestánsok már nem fértek a széki főtisztségekhez, amelyeket 1690-től, illetve 1693-tól Kálnoki Sámuel, illetve Mikes Mihály töltötték be. Ugyanakkor megkezdődött a katolikus egyházi élet megerősödése is. A kézdi főesperességhez tartozó anyaegyházközségek (Altorja, Barót, Bereck, Esztelnek, Futásfalva, Gelence, Hatolyka, Imecsfalva, Kézdiszentlélek, Lemhény, Nyujtód, Osdola, Polyán, Sárfalva, Szárazpatak, Szentkatolna) és filiáik (Almás, Bélafalva, Haraly, Hilib, Martonos, Peselnek,

Petőfalva, Szászfalva, Zabola) számának gyarapítására ekkor még nem nyílt lehetőség. A Katolikus Státusban meghatározó szerepet játszó altorjai Aporok³ és zabolai Mikések⁴ még Damokos Kázmér halálát követően, 1678-ban kijárták Szebelébi Bertalan kézdiszentléleki plébános és kézdi főespernek az erdélyi püspök vikáriusi rangot, amelyet korábban (1618-tól kezdődően) rendre a csíksomlyói ferencesek közül választottak.

Jelentős előrelépést képezett továbbá az Esztelnekről Kantába – a székhathóság alatti területektől mindössze egy patak által elválasztott vármegyei területre – áttelepített minorita gimnázium működése, amely a középfokú katolikus oktatás lehetőségét biztosította.⁵ A katolikus misszió ugyanakkor beindult a protestáns többségű vidékeken is: a századfordulón a pálos szerzeteseknek Illyefalvára való behívása borzolta a protestánsok kedélyét, az erdélyi politikai életet is befolyásoló katolikus helyi főnemességben azonban kitaró és buzgó patrónusokra találtak. A háromszéki katolikus klérus számára a legjelentősebb előrelépést azoknak a kiváltságoknak a rájuk való kiterjesztése jelentette, amelyekkel az itteni a protestáns lelkészek és iskolamesterek, valamint örökösök már egy évszázada, Bethlen Gábor 1614. évi adománylevele alapján éltek.⁶ Ennek kihirdetésére 1712. március 30-án, Nyujtódon került sor.⁷

¹ Jelen tanulmány 2016 folyamán készült, szerkesztőségünk 2017 elején fogadta el közlésre. A témának időközben egy másik feldolgozása is megjelent nyomtatásban (PAPP Kinga 2018), ezzel együtt Évkönyvünkben fontosnak tartottuk közölni az alábbi, egyháztörténeti szempontú dolgozat eredeti tartalmát. (Szerk. megj.)

² Erről bővebben lásd SAS Péter 2002.

³ Közülük legjelentősebb életpálya a gr. Apor Istváné (1638–1704), aki a század végén főkormányzói tanácsos, erdélyi kincstartó lett. Unokaöccse és egyik fő örököse, br. Apor Péter szerint Bethlen Gábor óta nem látott vagyont halmozott fel, amelynek nagy részét végrendeletileg a katolikus egyházra hagyta. Róla bővebben lásd BIRÓ Vencel 1935.

⁴ Közülük Mikes Kelemen (?–1686) pályája csúcán a fejedelmi tanács tagja, fejedelmi tábla elnöke, egyben Fehér megye főispánja és a székelyek generálisa volt, illetve – Apor Péter szerint – Kornis Gáspárral együtt „nagy oszlopi valának az katolika religiónak”. (APOR Péter 1863, 440.) Kortársai egyenesen

„Kelemen pápa”-ként emlegették: APOR Péter 1903, I, 106. Róla bővebben lásd TÜDŐS S. Kinga 2008. Halálát követően fia, gr. Mikes Mihály (1668–1721) háromszéki főkapitány folytatta apja egyháztámogató tevékenységét.

⁵ Benda Kálmán így írt róla: „diáklétszámát és tanszemélyzetét tekintve egyaránt a jelentősebbek közé tartozott. Mint katolikus tanintézet pedig az 1690-es években a legjelentősebb volt Erdélyben, sőt talán egész Magyarországon.” BENDA Kálmán 1988, 134.

⁶ Az I. és II. Rákóczi György, majd I. Apafi Mihály fejedelmek által is megerősített privilégiumot lásd PÉTER Mózses 1909.

⁷ „Azt kívánna a catholica egyházi rend, amely privilegiummal élnek Háromszéken az acatholicus ministerek, azok cselédgyeik és zsellérei, azzal élhessenek a catholicusok is. ... [Resolutio.] Hogy olyan privilegiummal élhessenek a catholicus egyházi személyek és azok cselédgyei megengedtetik, sőt akarja a Catholicus Háromszéki Status, hogy alábbvalók azoknál ne legyenek.” ROL Kol., Fond 432, Nr. 11, 2–4.

Miklósvár a 17. század végén – 18. század elején

Az Aporokkal és Mikesekkel rokoni kapcsolatban lévő, Kálnoki Sámuel (1640–1706)⁸ révén grófi címet nyert kőröspataki Kálnokiak egyházpártoló tevékenysége ugyancsak közismert. A reformációt követően a család háromszéki birtokközpontjaiban, így Kőröspatakon és Miklósváron is megszűnt az intézményes katolikus élet, előbbi unitárius, utóbbi pedig református többségűvé vált. A család kőröspataki magánkápolnáját már az 1620-as évektől kezdődően látogatták a csíksomlyói ferences atyák,⁹ akik számára a 17. század közepén Kálnoki István könyvet is küldött. Jelentősen hozzájárultak az 1661-ben elpusztított csíki ferences templom újjáépítéséhez, valamint a somlyói Salvator-kápolna berendezéséhez is, továbbá a mikházi ferences kolostor számára egy Szent Anna-oltárt adományoztak. Kálnoki Sámuel 1686-ben felújíttatta a Szent István tiszteletére emelt kápolnát a Kézdiszentlélek feletti Perkőn.¹⁰ Kőröspatak mellett a család egy másik udvarházat is fenntartott, Miklósváron, amelyet az Erdély bécsi alkancellárává kinevezett és 1695-ben a császári fővárosba költöző Kálnoki Sámuel kastélyá alakíttatott. Az épületet övező parkban fából készült és zsindeffel fedett magánkápolna is létezett,¹¹ a temetőben pedig Szent Anna tiszteletére egy másik kápolnát is emeltek a falu katolikusai részére. Ezt használták egészen a 18. század második évtizedének közepéig.

Miklósvár középkori plébániatemploma¹² a 16. század második felében a reformátusok kezére került. A templomnak ekkor még csak fából épült haranglábja volt,¹³ a templomot kerítő, lőrészekkel ellátott cinteremfalának építését a szakirodalom a 17. századra valószínűsíti.¹⁴

Az erdővidéki református egyházmegye régi, az 1600-as évek elejétől kezdődő protokolluma (1945-ben, a Székely Nemzeti Múzeum menekített anyagával együtt Zalaegerszegen elpusztult) Miklósvárt már

1610-ben önálló református egyházközségként sorolta fel.¹⁵ Benkő József szerint 1622 körül nem volt önálló papja, hanem a szomszédos Köpec lelkésze szolgált be a gyülekezetbe.¹⁶ Papjai 1632-ben szotyori Alszege János,¹⁷ majd a század utolsó évtizedeitől Köpetzi István (1680, 1699–1707) és Ajtai György (1690, 1709) voltak.¹⁸ Az egyház kegytárgyainak jegyzéke 1617-ből maradt fenn: „Vagyon az ecclesiának egy aranyas kehelye ezüst tángyéroستól,¹⁹ két ónkanna, egyik keresztelő, egy srófós kékes abrosz”, ezek 1701-re újabbakkal gazdagodtak: „Vagyon egy ezüst aranyas pohár kehellyével együtt, melynek fedelén a kenyeret szokták osztani. Item egy ónkanna. Vagyon egy selyemmel varrott keszkenő. Item egy selyem török munka, tarka keszkenő. Vagyon egy asztalra való sáhos kékes abrosz. Vagyon egy festékes, prédikáló székre való, Gergely Deák ajándéka. Azon kívül ismét egy festékes, asztalra való. Két kékes kendő. Vagyon egy keresztelő kanna is.”²⁰

Gr. Kálnoki Sámuelnek a század végén (1698) több mint 130 hold szántója és 55 hold kaszálója volt Miklósvár, a birtokhoz ugyanekkor 47, a környékbeli településeken (Közéapajta, Szárazajta, Zalánpaták, Bölön, Barót, Köpec) további 37 jobbágy tartozott.²¹ Megfelel ez annak az 1694. évi kimutatásnak, amely szerint a településen öt szabad székely él, a többiek mind Kálnoki Sámuel jobbágjai.²² Hasonló volt a helyzet 1713-ban is, amikor a településen négy lófő rangú és 30 jobbágy, valamint 6 házas és házatlan zsellér családfőt írtak össze.²³

Az alkancellár halálát (1706) követően a birtokot egyetlen fiúgyermek, gr. Kálnoki Ádám²⁴ örökölte. A fiatal gróf 1683-ban született Kőröspatakon. Előbb a ferencesek somlyói iskolájában, majd apjához hasonlóan a kolozsvári jezsuitáknál, 1697-től Bécsben tanult, utóbbi helyen baccalaureusi címet is szerzett. Még apja életében, Bécsben házasságot kötött a Konstantinápolyban több éven keresztül császári tolmácsként működő Marc Antonio Mamucca

⁸ Róla bővebben lásd TÜDŐS S. Kinga 1998; TÜDŐS S. Kinga 2004; CSÁKI Árpád 2013; PAPP Kinga 2015, 48–140.

⁹ ROL Kov., Fond 10, Fasc. X, 69.

¹⁰ Erről bővebben lásd KOVÁCS András 2003; JÁNÓ Mihály 2015.

¹¹ TÜDŐS S. Kinga 1998, 62, 197.

¹² Entz Géza szerint egyhajós, félköríves szentélyű templom volt. ENTZ Géza 1994, 63.

¹³ 1795-ben az 57 éves katolikus Barabás András így tudta: „...a foglaláskor csak harangláb volt fából, torony nem volt, az elfoglalás után csinálták a tornyot a catholicusok.” TÜDŐS S. Kinga 1998, 23.

¹⁴ Vö. GYÖNGYÖSSY János – KERNY Terézia – SARUDI SEBESTYÉN József 1995, 38.

¹⁵ JUHÁSZ István 1947, 143. Az elpusztult kötettről lásd Uo., 143–144.

¹⁶ BENKŐ József 2004, 146.

¹⁷ APOR Péter 1903, I, 343–344.

¹⁸ BENKŐ József 2004, 146; BENKŐ József 2014, 626.

¹⁹ Cserei Mihály szerint „azt a Pohárt a Lengyel országi veszedelem után a Reformátusok maguk pénzekkel vették”. ProtKözl, XXIX (1894), 318.

²⁰ ROL Kov., Fond 31, Inv. 2, Nr. 11, 23–24; Uo., Nr. 27, 7–8.

²¹ TÜDŐS S. Kinga 1998, 94, 98, 102. Köpecen 4 szokott jobbágyot is jeleznek az összeírások.

²² SzOkI, IV, 321. Ugyanezt az adatot Orbán Balázs 1695-ös évszámmal említi. ORBÁN Balázs 2002, 46.

²³ PÁL-ANTAL Sándor 2011, 112.

²⁴ Kálnoki Ádámról bővebben lásd PAPP Kinga 2015, 141–156.

della Torre császári diplomata leányával, Mariával (1678–1749).²⁵ Bár kortársai nem tartották képzetnek a feladat ellátására,²⁶ neve 1713-ban felmerült a bécsi alkancellária élére történt jelölés során, amelyet nem is nyert el. Megválasztották azonban csíki főkapitánynak, a tisztséget a Rákóczi-szabadságharcot követő évektől élete végéig betöltötte.²⁷ A pestisjárvány idején, 1719 nyarán hunyt el. Apjához hasonlóan maga is jelentős támogatója volt a katolikus egyháznak: a domonkos rend erdélyi visszatérésének előkészítésére érkező szerzetes köröspataki udvarába fogadta, de a székelői ferenceseket, valamint a brassói jezsuitákat is támogatta. A hagyomány szerint a somlyói ferencesek iskolájában tanuló, akkor tizenegy éves Ádámnak is szerepe volt abban, hogy Csíksomlyót 1694-ben elkerülte a tatár pusztítás,²⁸ neve ugyanakkor összeforrott a miklósvári templomnak a katolikusok számára való erőszakos elfoglalásával is.

A templomfoglalás

Az erdélyi katolikus püspöki javak, így a gyulafehérvári palota és székesegyház, a régi kollégium, továbbá a kolozsvári óvári templom stb. visszaszerzésével párhuzamosan Erdély-szerzte megkezdődtek a reformáció előtti plébániák újraalapításai. Utóbbiak nem egyszer erőszakos templomfoglalások révén történtek,²⁹ így 1715-ben is Miklósváron, a reformátusok kárára. Az ügy súlyát jelzi, hogy annak megvitatása még ugyanazon évben az országgyűlés, majd néhány évvel később a császár elé került, és elszenvedett sérelmeik között a reformátusok még a század közepén is felsorolták.³⁰

A miklósvári eseményeket az újabb kori irodalom is – Benkő József alapján – pontatlanul 1717-re keltezi. Vegyük tehát a kortárs forrásokat.³¹ Az események fő- vagy közvetett szereplői: egyrészt gr. Kálnoki Ádám csíki főkapitány, mint miklósvári főbirtokos, sógora, br. Apor Péter, mint Háromszék akkori főkirálybírája,

másrészt pedig Szentgyörgyi Márk István miklósvári református lelkész, Hermányi Dienes Péter erdővidéki református esperes, továbbá a krónikaíró, Nagyajtán lakó Cserei Mihály, valamint Szentkereszti András főkormányászei tanácsos és ítélőmester, a református Főkonzisztórium egyik főkurátora, továbbá Daniel István udvarhelyszéki főkirálybíró és Daniel József, mint erdővidéki református egyházak világi gondnokai, végül Donáth György miklósvárszéki alkirálybíró.

A történet 1714-ben kezdődik, amikor a papmarasztás során a miklósvári reformátusok Sebe György helyébe³² új lelkészt választottak a gyülekezet élére Szentgyörgyi Márk István személyében, aki korábban Olasztelek lelkésze, azt megelőzően középajtai tanító volt.³³ Az aratást követően, midőn az egyház képviselői a régi szokás szerint a földekre mentek, hogy a lelkész számára a neki járó gabonakepét elcsóválják, gr. Kálnoki Ádám megbízottai megakadályozták őket annak felszedésében. Mi több, az egyház és papjának nagy kárára, a földesúr azokat máshova hordatta és rendelte. Ezzel párhuzamosan, református vallású jobbágyait tömlöcbe való zárással, veretéssel, a föld megmunkálásától való eltiltással, valamint elköltöztetéssel való fenyegetéssel igyekezett katolikus hitre erőltetni.

A megsokasodott panaszok ellen Hermányi Dienes Péter, az egyházmegye esperese 1715-ben írásos panaszt nyújtott be a Szebenben székelő országgyűléshez.³⁴ A vádak súlyosak voltak, a szabad vallásgyakorlat megsértését ugyanis a Diploma Leopoldina által is megerősített erdélyi bevett vallások rendszere szigorúan tiltotta, az egyháznak járó „parochialis proventus”-nak 1714-ben való erőszakos elvételét a törvények³⁵ ezer forint pénzbírsággal sújtották. A hivatalos beadvány második része a jobbágyok erőszakos térítésének ügyében kért³⁶ jogorvoslatot.

A reformátusok folyamodványával szemben a bepanaszolt, gr. Kálnoki Ádám a Katolikus Státustól remélt oltalmat „olly nagy megbántódása” ügyében,

²⁵ Gr. Kálnoki Ádámmal való esküvőjére 1703. november 15-én, Bécsben került sor. SCHUMANN, Gottlieb 1756, 241.

²⁶ Gr. Mikes Mihály fiának küldött levelében így írt róla: „se az országot nem üsmeri, se pedig haza törvényit nem tudgya.” PAPP Kinga 2015, 144. Kortársai szerint ugyanakkor a gazdálkodásban sem jeleskedett. Sógora, br. Apor Péter háromszéki főkirálybíró is megemlékezett arról, hogy a pestis idején (az 1710-es évek végén) ő segített rajta és családján. APOR Péter 1903, II, 387.

²⁷ A tisztségbe feltehetően 1708-ban nevezték ki, de hivatalát csak később foglalta el. PÁL-ANTAL Sándor 2002, 124.

²⁸ Losteiner Leonard alapján ENDES Miklós 1938, 163.

²⁹ A század közepén a reformátusok az alábbi települések templomainak erőszakos elfoglalását sorolták fel: Abafája, Balázsfalva, Borbánd, Ebesfalva, Egyházfalva, Erked, Györgyfalva, Katona, Kál, Kend, Kerelőszentpál, Kolozsmonostor, Marosszentgyörgy, Medgyesfalva, Mindszent, Mocs, Oláhfenes, Szamosfalva, Vice,

hozzátéve, hogy más helyeken, így pl. Buzásbocsárdon a korábban elfoglalt templomot visszaszerzték. POKOLY József 1904–1905, III, 103.

³⁰ POKOLY József 1904–1905, III, 74, 103.

³¹ Az időpontot a korábbi irodalom részben pontos év megjelölése nélkül (vö. POKOLY József 1904–1905, III, 74, 103), vagy – Benkő József alapján tévesen – az 1717. évre jelzi. JUHÁSZ István 1947, 53.

³² Korábban (1680) köpeci lelkész volt. BENKŐ József 2004, 146; BENKŐ József 2014, 626.

³³ FőkonzLvt, 6/1713; BENKŐ József 2004, 88.

³⁴ FőkonzLvt, 2/1715.

³⁵ Az esperes által hivatkozott törvénycikk: Approb. Const. Pars 1. Tit. 5. Art. 1. Sect. 2.

³⁶ Az esperes által hivatkozott törvénycikk: Approb. Const. Pars 1. Tit. 5. Art. 8.[!], valamint Pars 3. Tit. 1. Art. 1.

hiszen „a fenn specificált református atyafiak máris olyan lábat vettek alájuk³⁷, hogy félő, netalán ennek utánna más atyánkfiai is hasonló dolgot kövessenek.”³⁸

Hermányi esperes ugyan nem említi panaszlevelében – azt valószínűleg már korábban felterjesztette –, 1715 tavaszán azonban tovább romlott a miklósvári reformátusok és a földbirtokos gróf közötti viszony. Utóbbi ugyanis a toronyban lévő nagyobbik harangot családi magántulajdonnak tekintve, annak levételét és Kőröspatakra való átszállítását is elrendelte tiszttartójának.

Mindezek részleteinek megismerésére a hatóságok tanúvallatást rendeltek el, amelyet 1715. május 10–13-án tartottak Miklósváron, Gyenge István helybéli lófő házában. Dályai Ferenc és Daniel György kiküldött biztosok öt kérdést tettek fel a református templom tornyában lévő nagyobbik harang levételére tett kísérlet, valamint gr. Kálnoki Ádám erővel katolikus hitre térített jobbágyainak ügyében. Összesen 48 tanút hallgattak meg, köztük a helybéli református papot és iskolamestert, a katolikus licenciátuskántort, a környékbeli lelkészek közül az események szemtanúit, valamint gr. Kálnoki Ádám jobbágyait és azok feleségeit is.

A kivizsgálást események közül a harang elvitelére tett kísérlettel kapcsolatosan Barabás Ferenc jobbágy vallomására hagyatkozhatunk, miszerint „[Marti János] az cinterem előtt megh állván, kéré esperest uramtól ökegyelmétől az úr szavával egy pünkösöd innepire az harangot.” Az akkor 50 év körüli Szentgyörgyi Márk István helybéli református pap úgy vallott, hogy Miklósvárra kerülve esperese, Hermányi Péter figyelmeztette: gr. Kálnoki Ádám el kívánja vitetni a toronyban lévő nagyobbik harangot, ezért felvigyázzon arra, hogy a templom cintermébe tudomása nélkül idegenek be ne menjenek. A lelkész arra is kitért, hogy az esperes mellett Nagyajtai Balázs köpeci és a hidvégi unitárius lelkész, a Nagyajtán lakó Nagy András is nála voltak, amikor a gróf megbízásából Marti János, a kőröspataki javak gondviselője, továbbá nagyajtai Huszár Pál és miklósvári Szabó György jobbágy megérkeztek a harang levételére. A küldöttség arra hivatkozva kérte a kiadást, hogy az gr. Kálnoki Ádám nagyapjának, Kálnoki Istvánnak szerzeménye volt. Az esperes megakadályozta a harang elvitelét, felelve, hogy felettes egyházi hatóságainak tudomása és hozzájárulása nélkül ő azt nem teheti. Vallomásában a lelkész ugyanakkor azt is hozzátette: másoktól úgy hallotta, hogy a helyszínre érkező Cserei Mihály erélyes felszólítása, a törvé-

nyesség betartására való felhívása akadályozta meg a harang erőszakos elvitelét. A többi kérdéssel kapcsolatosan Szentgyörgyi István azt nyilatkozta, hogy midőn 1714-ben az egyházközség tisztségviselői a kérébe kötött gabonából a lelkész és tanító számára járó, terményben fizetett képét a földekről elhordatni próbálták, a földesúr emberei megakadályozták őket. A református papnak járó gabonát a gróf tiszttartója hordatta el és csépelte ki, abból pedig – Miklós deák, a „pápista kántor” elmondása szerint – a gróf 10-10 köböllel az illyefalvi pálos rendház, valamint az udvarhelyi katolikus iskola számára rendelt. A Kálnokiak jobbágyainak katolizálásával kapcsolatosan a református lelkész azt nyilatkozta, hogy őket a csíki birtokrészekre való átköltöztetéssel fenyegették, hacsak nem engednek a birtokos akaratának. Ugyancsak hallomás alapján vallotta továbbá, hogy egy másik jobbágyot, Kömives István legényt hatheti fogházban való tartással vett volna rá a katolizálásra. Hasonló körülmények között változtatta meg vallását – saját elmondásuk szerint – Bartha Suska és Ilona is, a birtokos kérésének nem engedő Domokos Jánost pedig, a megveretés mellett, a mezei munkáktól is eltiltották.

Ezekhez hasonlóan tette meg vallomását a 40 éves Siklódi Péter helyi református iskolamester is, azzal a különbséggel, hogy a református papnak ki nem adott gabona további sorsáról nem tudott pontos adatokkal szolgálni. A tanúk között szerepelt a 66 éves hidvégi unitárius pap, Gergely Balázs alias Nagy is, aki szemtanúként erősítette meg miklósvári református lelkészársának vallomását. További két tanú, a köpeci Bocz István és Balás István tagjai voltak annak a vizitációs bizottságnak, akiket a be nem szolgáltatott miklósvári papbér ügyében küldtek ki gróf Kálnoki Ádám helyi tiszttartójához.

A másik részről a 36 éves baróti Literati Szabó Miklós, a miklósvári katolikus egyház licenciátusa³⁹ és kántora azzal érvelt, hogy a gróf magáénak tulajdonította a vitás harangot, ugyanakkor nem talált ok-okozati viszonyt a jobbágyok áttelepítésével kapcsolatosan: „önagysága az Csík Somlyai jószágot akarván megtelepíteni, parancsolt volt két ide való jobbágyának, hogy menyenek be Csíkba lakni.” Gyenge Mihály jobbágy, Kálnoki Ádám miklósvári tiszttartója, egy újabb érvvel bővítette földesura vélt vagy valós igazát. Előadása szerint az éves papmarasztás során (1714-ben) a helyi főbirtokos gróf – mint számos református jobbágy földesura – véleményét is kikérték, aki nem kívánt állást foglalni a kérdésben, utólag azonban mégis nehezmenyezte, hogy

vidékeken, ahol a katolikuság paphiánnyal küszködött. Világi személyek voltak, akik ideiglenesen engedélyt kaptak az egyházi szertartások részleges elvégzésére.

³⁷ Értsd: az országgyűlés tagjai.

³⁸ FőkonzLvt, 2/1715.

³⁹ A licenciátus intézményét a 17. században vezették be olyan

„akarhatja ellen kitudta az falu az másik papot, és ezt a mostani papot hozta be”. Az új lelkésznek járó kepe megtagadását tehát ezzel indokolta. A gabona sorsával kapcsolatosan úgy nyilatkozott, hogy abból 10 köből az illyefalvi pálosoknak, 13 köből az udvarhelyi jezsuitáknak, további, mintegy 3 köbőlnyi búza pedig „az itt való pápista harang árába” jutott.

A Kálnoki-jobbágyok közül a 60 éves Bartha Mihály úgy nyilatkozott, hogy a templom cinterme előtt Hermányi esperes akadályozta meg a harang elvitelét. A paptól megtagadott gabonát előbb az ő – mint jobbágy részről való református egyházfi – csűrűbe vitték, majd onnan a Kálnokiak tisztartója elhordatta és kicsépelte. Domokos János jobbágy, valamint Kömives István és két lányának „megtérésével” kapcsolatosan ugyanő a fentiekkel egybehangzóan nyilatkozott. Az érintettek közül Domokos János jobbágy maga vallotta, hogy Köröspatakra vitették és 50 pálcat kapott, ezt követően lett katolikussá. Ugyanő Bartha Jánossal együtt szemtanúként erősítette meg, hogy a gróf utasította Gyenge Mihály nevű miklósvári tisztartóját: a harangot, ha kell, erővel, a toronyból levegyék és Köröspatakra szállítsák. Kömives István ekképpen vallott saját történetéről: „engemet meg is fogván Köröspatakra vittek rabságra tömlecben, és ott tartván eljöttek énhozzám az paterek, erőltettek, s azt mondták, hogy ha pápista leszek, beszéltek az úrral, és önagsága minden poenitentia nélkül elbocsáttat [...] hat héti szenvedésem után reávettem magamot és pápistává lévén úgy eresztettek el osztán minden poenitentia nélkül az hetedik hétben.”

A meghallgatott tanúk egyöntetűen igazolták, hogy Miklósváron mindössze a Kálnoki Ádám jobbágyai lettek katolikusok. A szemtanúk közül ugyanakkor többen megerősítették Cserei Mihály személyes jelenlétét, aki a gróf küldötteit azzal fenyegetőzve térítette el szándékától, „hogy ha az lova lába el nem vásik, őkegyelme is el tud menni az ország eleiben azon dologért.”

Az áttérést megtagadó jobbágyok átköltöztetésével való fenyegetőzés ügyében a 26 éves Szabó István jobbágy az alábbiak szerint tanúskodott: „egy alkalmatossággal az úr önagsága akkor itt lévő gondvise-

lője vagy szolgálja, Szabó György engemet felhivatván az maga házához, és én előttem egy kevéssel Vajda Bálintot is felhivatta volt, és hogy hozzája menék, az asztalfedél alól egy levelet elvéve s azt monda, hogy vigyük az pápista mesterhez és olvassassuk el; elvívén azért az levelet, az mester úgy magyarázá, hogy az a parancsolat, hogy én és Vajda Bálint úgy készüljünk, hogy mihelyt második parancsolat jó, mingyárt Csíkban által mehessünk lakni, azonban az szántást, vetést is hagyjuk félben, héjában ne szántunk, vessünk, mert ha földjeinken találnak bennünket, megkötöznek és elvisznek Köröspatakra”.

Ezek történetek tehát 1714-ben. A harang⁴⁰ elszállítása nem járt sikerrel. Amint láttuk, gr. Kálnoki Ádám nagyapja, Kálnoki István szerzeményének állította, ezáltal családi tulajdonnak tekintette. Ezzel kapcsolatosan egy 18. század végi (1795) tanúvallatás során az 57 éves katolikus Barabás András úgy tudta, hogy „a nagyobb harangot pedig Morvából hozta volna néhai gróff Kálnoki Ádám úr önagsága”⁴¹. Egy akkor meghallgatott másik tanú szerint „Lengyel Országból hozták volt”, a 80 éves Szentpáli István ugyanakkor családi hagyomány alapján azt állította, hogy „Fülekről hozták volt el”⁴² és abban az időben a Nagy Ajtai ecclesia akarta megvenni, de hogy préda volt, nem vették meg”⁴³. A harangok ügye egy másik, egy évtizeddel korábban (1784) lefolytatott tanúvallatáskor is előfordul, ekkor a 73 éves Benedek György úgy tudta, hogy a haranglábbban a reformátusok alatt két harang volt.⁴⁴

A miklósvári reformátusok panaszainak hivatalos kivizsgálása nem hozott kedvező eredményt. A katolikus egyházvizsgálatok iratai már a következő évben azt rögzítették, hogy 1715-ben újra katolikus kézre került a templom.⁴⁵ Két évtizeddel később a pontos időpontot is megjelölték: 1715. május 23-án, Jegenyei István – akkor baróti plébános – gr. Kálnoki Ádám közreműködésével foglalta vissza a reformátusoktól.⁴⁶ Ugyanez áll a miklósvári és baróti plébániák irataiban is,⁴⁷ eszerint a megjelölt naptól kezdve egészen következő júniusig Jegenyei Gergely István beszolgáló lelkészként vezette a visszaállított plébániát. Az eseményekről korabeli részletes jelentést nem ismerünk, emléke azonban még a század utolsó

⁴⁰ A 15. század elején, erdélyi szász műhelyben készült harangról lásd még ORBÁN Balázs 1869, III, 12; BENKŐ Elek 2002, 312. Az 595 kg súlyú harangot 1917-ben háborús célokra rekvirálták. Vö. PÉNZES Lóránd 2008.

⁴¹ Valójában Kálnoki István, aki részt vett I. Rákóczi György morvaországi hadjárataiban. Erről írott naplóját lásd ETA, IV, 141–153.

⁴² Kálnoki István részt vett 1645-ben Fülele ostrománál. Naplófeljegyzései szerint: „20. die Junii. Itt Fülele mellett voltunk táborban. Ezen éjjel a német és székely gyalogokkal felégetők Fülelenek az városát.” Vö. ETA, IV, 144.

⁴³ TÜDŐS S. Kinga 1998, 23.

⁴⁴ ROL Kov., Fond 31, Inv. 2, Nr. 11, 39.

⁴⁵ 1716: GyÉFL, I. 4, 6. doboz, 13. kötet, 22; 1717: Uo., 1. doboz, 1. kötet, 49.

⁴⁶ GyÉFL, I. 4, 2. doboz, 4. kötet, 8. Ezen időpontot említik az 1821. és 1830. évi vizitációk során is. Vö. GyÉFL, I. 4, 30. doboz, k. n.; GyÉFL, I. 4, 30. doboz, 4. kötet. (Az iratok másolataiért Péntes Lóránd sepsiszentgyörgyi levéltárosnak tartozom köszönettel). Lásd még Sematizmus 1882, 41.

⁴⁷ ROL Kov., Fond 105/476, 172; VESZELY Károly 1868, 179–180.

évtizedeire is élénken fennmaradt. 1784 elején Miklósvár mellett a környékbeli településeken, így Baróton, Köpecen, Közép-, Nagy- és Szárazajtán újra kikérdezték a helybélieket a közel hét évtizeddel korábbi templomfoglalás körülményeiről, a reformátusoktól foglalt javakról.⁴⁸ Egykori szemtanút is találtak még, az idősek közül többen mindössze hallomásból ismerték a történeteket. A 77 éves özv. Gecse Istvánné Jakab Anna így emlékezett a miklósvári eseményekre: „világosan emlékszem arra az időre, [...] a kapu előtt néztem, amikor a kereszttel felmenének a templomhoz, bémenvén a cinterembe a kereszttel, úgy foglalták vala el akkor az írt templomot. [Kálnoki Ádám uram] még egy Damokos János nevezetű jobbágyát erőssen megverette vala azért, hogy pópista vallásra nem állott, úgy állott osztán által a pópista vallásra.”⁴⁹ A katolikus vallású, ugyancsak 77 éves Incze György a következőképpen tette meg vallomását: „értem azt az időt, [...] a faluban inas számban laktam. Hallottam akkor azoktól, kik jelen voltak, hogy mikor a református prédikátor és mester a templomból kijöttek, az akkor catholicus pap a templom kolcsát elvette a prédikátortól s oda adta, és eszerént lett az elfoglalás; másnap a prédikátor, szentgyörgyi fiú lévén, [Sepsi] Szent Györgyre maga jószágában, a mester pedig Közép Ajtára kényszerítették menni s költözni, közép ajtai leány lévén a mesternek a felesége.”⁵⁰ Gyere Mihály (64 éves, jobbágy) apja elbeszélése alapján úgy emlékezett, hogy „a mezőn szántóban lévén, onnan nézték, hogy a kereszttel a templomot kerülték, s akkor vették el a templomot”. Velük szemben Máthé Sámuel bölöni református lelkész úgy tudta, hogy karhatalommal történt a foglalás.⁵¹ Szóba került a református lelkész felelőssége is: Vágó István (78 éves, az események következtében Miklósvárról Középjárára költözött Siklódi Péter tanító szolgálja) egykori gazdája alapján úgy tudta, hogy „lágy ember lévén azon prédikátor, s megengedte, hogy [a templomot] elfoglalják”. Ezzel szemben a rokonságból Hermány Péter (58 éves, anyósa Szentgyörgyi Márk István leánya volt) szerint a lelkész „eleget erősködött s protestált ellene, de azal nem gondolván, bevitték a keresztet erővel”.

A miklósvári reformátusok sérelmét Cserei Mihály azonnal jelentette altorjai br. Apor Péter há-

romszéki főkirálybírónak, említett gr. Kálnoki Ádám sógorának. 1716. augusztus 28-án, Nagyajtáról küldött levelére⁵² két nappal később született válasz, amelyben a főkirálybíró jelezte, nem áll módjában eljárni és kivizsgálást (inquisitiót) kezdeményezni.⁵³ Cserei ezt követően, szeptember 11-én fordult Szentkereszti András főkormányzéki tanácsos és ítélőmesterhez, a Főkonzisztórium főgondnoki karának tagjához, közbenjárását remélve a miklósvári reformátusokat ért sérelem megoldásában. Cserei arról is tájékoztatta Szentkeresztit, hogy a köpecsi papot, akit arra rendeltek, hogy minden harmadik vasárnapon átjárjon Miklósvárra, veréssel fenyegették, amennyiben bemenne, bérét sem adták meg neki. A megmaradt miklósvári reformátusokat – br. Apor Péter háromszéki főkirálybíró közbenjárásával – arra is felszólították, hogy az egyházi kegytárgyakat átadják az új plébános számára, holott „azt a pohárt a Lengyel ország veszedelem⁵⁴ után a reformátusok maguk pénzekkel vették, az abroszokat pedig nem régen némely istenfélő reformata patrónák Isten tisztességére adtak.”⁵⁵

Cserei Mihály hasztalan igyekezett közbenjárni a miklósvári reformátusok ügyében. Nem segített ezen az sem, hogy korábban gr. Apor István szolgálatában hosszú időt töltött el, bizalmi embere és titkára volt⁵⁶ – igaz, kapcsolatuk a század végére megromlott.⁵⁷ A katolikus főkirálybíró inkább sógora, gr. Kálnoki Ádám fele hajlott, aki nagynénjétől, gr. Kálnoki Borbálától (br. Apor Péter felesége) üzent neki: „Sógor uramnak ajánlom kegyes szolgálatomat, megmondhattya kegyelmed, hogy amint őkegyelme parancsolt volt Miklósvárra a régi papi eszköz visszatadása iránt, abban a Cserei Mihály uram tanácsából semi nem tölt, az Istenért valahogy őkegyelme azt az embert ne tegye királybírónak, mert bizony a lelke ad számot rajta.”⁵⁸

A történetek okait Cserei többek között abban látta, hogy a szék elöljárója, az unitárius Donáth György alkirálybíró ellenségesen lépett fel a reformátusokkal szemben, halálát követően sem nyílt lehetőség református vallású széki elöljáró választására, hiszen a főkirálybíró Donáth Pált, Donáth György testvéröccsét támogatta. Cserei ugyanakkor nem kímélte az erdővidéki református egyházmegye 1713-ban

⁴⁸ Összesen 36 tanú meghallgatására került sor. ROL Kov., Fond 31, Inv. 2, Nr. 11, 30r–40v; Uo., Nr. 27, 25r–33v.

⁴⁹ ROL Kov., Fond 31, Inv. 2, Nr. 11, 40. L. még FEHÉR János 2014, 162.

⁵⁰ Uo. L. még FEHÉR János 2014, 161–162.

⁵¹ 11 évvel később (ekkor bodosi lelkész volt) már nem tartotta fenn korábbi vallomását, azt a katonai karhatalom helyett „helytelen és törvénytelen módon”-ra módosította. ROL Kov., Fond 31, Inv. 2, Nr. 11, 43r; Uo., Nr. 27, 34v.

⁵² ProtKözl, XXIX (1894), 328.

⁵³ Uo., 329.

⁵⁴ Cserei itt II. Rákóczi György fejedelem 1657. évi kudarcos lengyelországi hadjáratára utal.

⁵⁵ ProtKözl, XXIX (1894), 318.

⁵⁶ Erről bővebben lásd TÓTH Zsombor 2008.

⁵⁷ Erről bővebben lásd TÓTH Zsombor 2009.

⁵⁸ Gr. Kálnoki Ádám levele gr. Kálnoki Borbálához. Miklósvár, 1716. július 23. ROL Kov., Fond 49, Nr. 5, 3.

megválasztott világi gondnokait: Daniel István udvarhelyszéki főkirálybíró és Daniel Józsefet⁵⁹ sem, akik csak ritkán tartózkodtak a székből, ezáltal is alkalmas biztositva az egyház elleni támadásoknak. Levelében továbbá beszámolt a templom elfoglalását követően megmaradt reformátusok áttérítésére való erőszakos igyekezetről, ugyanakkor a környék legerősebb református egyháza, a köpeci ellen készül, a miklósvárihoz hasonló szándékú foglalás veszélyét is elővetíti, hiszen az ottani egyház földjeiről a pap számára járó termést is a baróti és miklósvári katolikus papok hordatták el.⁶⁰ Szentkereszti válaszát nem ismerjük, Csereinek azon javaslata, amelyben megnevezett reformátusok mellé újabb gondnokok kinevezését kérte Daniel Lőrinc és Markó Sándor személyében, azonban eredménytelenségűleg végződött, még a következő évben az erdővidéki egyházmegyéhez tartozó gyülekezetek felvigyázására Daniel István és Daniel József éppen Cserei Mihályt rendelték.⁶¹ Nem maradt el Szentgyörgyi Márk István lelkész felelősségének megvizsgálása sem: eszperese megfeddte, hogy figyelmeztetése ellenére nem állt ellen, hanem felhagyta a parókiát, és ki is költözött az épületből. 1718 elején az egyházmegyei parciális tárgyalta ügyét, megállapítva, hogy – annak ellenére, hogy Olaszteleken is marasztották – ő maga kérte a miklósvári eklézsiába való átmenetelét, ahol aztán a lelkészi fizetés mennyiségét kifogásolva a gyülekezetben is úrlódásokat okozott, „úgy kezdett osztán olyan szél indulni, hogy azt a miklósvári templomot elvennék”. A lelkész elégedetlenségét észlelve egyházmegyei parciális tartottak Miklósváron, amely során ismételt felhívták figyelmét arra, hogy az elköltözés helyett a lelkészi szolgálatot rendesen végezze. Ezzel szemben, az egyházi fórum megállapítása szerint, Szentgyörgyi Márk István nem fogadta meg az intéseket, a templomot sem védelmezte, amikor pedig arra sor került, az ellenállás helyett időt kért a paplakról való kiköltözéshez. Mindezek alapján az egyházmegyei törvényszék megfosztotta palástjogától, ügyét a generális zsinatra terjesztették,⁶² az eseményeket azonban az ismételt hivatalos tiltakozások ellenére⁶³ már nem lehetett visszafordítani a reformátusok javára.

A szemtanúk elmondása és egyházi iratok alapján tudósít a történekről Benkő József, a tudós erdővidéki református esperes is az egyházmegyéje múltjáról 1770-ben írt munkájában: „E mostan

folyó 18-ik saeculumnak elején Bécsbe menvén és sok egyéb helyeken is megfordulván kőröspataki Kálnoki Ádám úr, és Timon Sámuellel (ki is igen híres és írásairól emlékezetes jezsuita vala) megismerkedvén, olyan indulattal jöve vissza hazájába, hogy Miklósvárán (mivel annak nagyobb részét bírta) a reformata vallást meg ne szenvedje. Ehhez képest a miklósváriakat, kik mindnyájan reformata religion valának, mind ígéretnel, mind fenyegetésekkel (sőt tömlöcözés által is sokakat) arra ösztönözte, hogy hajlanának a római eklézsiának hitére, de ezzel a móddal elégre nem mehetett, noha Miklósvára nagy részén az úr jobbágyaiból állott. De azután 1717-dik esztendőben a miklósvári jobbágyoknak egy része Középjártára gát igazítani, a más része pedig a miklósvári erdő alatt félen való egy szántóföldbe szántani rendeltetvén, az úr mellett levő romano-catholicus pap a református pap (ki is Szentgyörgyi Márk István volt) házára ment, a templom kulcsát elvette, s a papot a parochialis házból kiköltöztetvén, a parochiát elfoglalta, s attól fogva lassanként fogyogáltak a reformátusok, szaporodtak a catholicusok, övék lévén a templom.”⁶⁴

A Benkő által megjelölt évszám (1717) javításra szorul,⁶⁵ az említett korabeli és későbbi források szerint a miklósvári templomot és paplakot két évvel korábban, 1715-ben, szántás idején vették vissza a katolikusok. Következő év nyarán (1716. július 15.) megtörtént a visszaállított katolikus egyházközség első generális vizitációja,⁶⁶ amely során számba vették az egyházi épületeket is. A Szent Miklós-templom zsindefedletét, akárcsak a kőkerítést és a tornyot romlott állapotban találták, utóbbiban három harangot írnak le. Ezzel szemben a templom már el volt látva a katolikus liturgiához szükséges kegytárgyakkal – köztük a reformátusoktól átvett (aranyozott) ezüst kehely tányérjával együtt –, volt benne szószék, és a karzatot is orgona befogadására alkalmas módon építették.

A plébánia újjászervezése és a középkori templom sorsa

A miklósvári katolikusoknak 1716 júniusában már önálló papja volt Benkő Balázs személyében, beiktatására éppen a vizitáció során kerülhetett sor.⁶⁷ Egybecseng ez a szomszédos Nagyajtán lakó,

⁵⁹ Uo., 328. A megnevezett gondnokokról lásd BENKŐ József 2004, 121.

⁶⁰ ProtKözl., XXIX (1894), 319. Az ügy egészen 1747-ig elhúzódtott. Vö. DOMJÁN István 1894.

⁶¹ SIPOS Gábor 2000, 84.

⁶² BENKŐ József 2004, 44–45.

⁶³ A miklósvári templom ügye szerepelt a reformátusok által az 1717. és 1720. évi országgyűlésekre felterjesztett, valamint az

1721-ben a császárhoz eljuttatott panaszokban is. POKOLY József 1904–1905, III, 74, 103.

⁶⁴ BENKŐ József 2004, 43–44.

⁶⁵ Erről lásd még FEHÉR János 2014, 161.

⁶⁶ GyÉFL, I. 4, 6. doboz, 13. kötet, 22.

⁶⁷ A 19. századi egyházi sematizmusok ezt az évet tekintik a plébánia (újjá)alapításának. Vö. Sematizmus 1844, 34; Sematizmus 1888, 22.

elsősorban Erdély történetéről írt krónikája révén ismert Cserei Mihály 1716. szeptember 11-én, Szentkereszti Andrásához írott levelében, amelyben felháborodottan panaszkol a református főúrnak, hogy miután a „miklósvári szép reformata ecclesia a templom erőszakos elvételével felfordulván, nem régen, mint egy két holnapja, patert hoztanak a faluban, aki is éjjel nappal szüntelen mortificállja a még eddig megh maradott reformátusokat, fenyegetéssel, ijeszttel arra kényszerítvén, hogy a parochialis házat a pater számára megh építsék, és amely bért a református papnak adtanak, mígh a templomot elvették, addig már ennek utánna a pater számára agiák.”⁶⁸

1717 februárjában újabb vizitációt tartottak a miklósvári katolikus egyházközségben,⁶⁹ amely már meggyőző katolikus számbeli fölényt (100 katolikus és feleannyi református vallású személyt) jelez a településen. Az egyházvizsgálat szerint a templom visszafoglalására 1715-ben került sor. A Szent Miklós-templom tetőszerkezetét, valamint kőből épült kerítőfalát (cinctura) és tornyát – akárcsak a korábbi nyár folyamán – most is romlott állapotban írták le. Utóbbiban három harangot vettek számba, melyek közül a nagyobbik már régen, további kettőt Mártonffy György püspök szentelt fel. A templomnak ekkor volt egy oltára, keresztelő medencéje, és kegytárgyakkal (ezüst kehely paténájával, bursa, corporalia, antependium, miseruhák, csengettyű, stb.) is el volt látva. Volt benne szószék (cathedra) és karzat. A miklósvári katolikusok papja továbbra is a kolozsvári jezsuita akadémiáról egy éve kikerült, 28 éves Benkő Balázs volt. Újabb vizitációra 1720 nyarán, Demeter Márton olvasókanonok, püspöki vikárius vezetésével került sor.⁷⁰ Ekkor Fodor Bálint baróti plébános szolgált be Miklósvárra,⁷¹ a gyülekezet kántora a 28 éves Szekrény István, megyebírája Domokos Ferenc volt. Miklósváron 218 katolikust írtak össze, a néhány évvel korábban tomboló pestisben⁷² ugyanakkor 150-en haltak meg.⁷³ A vikárius adott 20 magyar forintot a templom körüli javításokra, és 24 forint büntetés terhe alatt elrendelte, hogy a templom tetőszerkezetét és a haranglábat kijavítsák.

A következő egyházlátogatásra 1726 nyarán, Létyay István gyulafehérvári olvasókanonok vezetésével került sor,⁷⁴ amely során már magyar nyelven írták

össze a templom kegytárgyait. Eszerint a templomnak volt egy főoltára a Fájdalmas Szűzanya képével, tabernákulummal és 4 antependiummal. Volt továbbá benne prédikáló szék, két karzat, egyikük festett, másikban díszítés nélküli orgona. A kőből rakott harangtoronnyal kapcsolatban ugyanakkor megemlítik, hogy az nemrég épült,⁷⁵ benne 3 harangot jegyeztek fel. A templomot övező kőfal kijavítása azonban még a következő évtized elején sem történt meg. 1731-ben, Sorger Gergely püspök idejében ezzel kapcsolatban feljegyezték, hogy „keretése kűbül való, de romladosott” állapotban van. A templommal kapcsolatosan azt is megjegyezték, hogy titulusa Szent Miklós püspök, de felszentelése még nem történt meg („nem consecratott”).⁷⁶ Említett püspök alatt egy újabb vizitációra is sor került 1735-ben, ekkor zsindegyel fedett kőtemplomot írtak le, amelynek berendezéséhez tartozott egy kőből készült keresztelőmedence.

A következő évtizedben újabb két vizitációra (1743, 1747)⁷⁷ került sor Miklósváron. Ezek irataiból megtudjuk, hogy a harangok egyike, valamint a főoltár is Szent Miklós tiszteletére készült, utóbbi még nincs felszentelve. A Kálnoki család által patronált templomnak búcsúja, és mivel a család tagjai nem ide temetkeztek, kriptája sem volt. Megtörtént azonban a templomot kerítő, egy kapuval ellátott kőfal kijavítása, amelyet már évtizedekkel korábban is szorgalmazott a vizitáció. Az elhasadt középső harangot Szent Miklós tiszteletére újraöntötték. Első alkalommal említik ugyanitt a valószínűleg még korábban megépült sekrestyét is. A kőből épült és zsindegyel fedett harangtorony a templom nyugati oldalához csatlakozott („ecclesia juncta”).⁷⁸

Szűk három évtizeddel a templom elfoglalását és a plébánia visszaállítását követően Miklósváron – a katolikus források szerint – 125 katolikust és feleannyi (62) „nemkatolikus”, túlnyomó többségükben reformátust számoltak össze csecsemőtől aggastyánig. Mellettük a plébániához tartoztak Nagyajtáról 12-en, Közéapjártól 7-en, és Ürmösről 8-an.⁷⁹ A plébánia főpatronusaként ekkor az 1719-ben elhunyt gr. Kálnoki Ádám feleségét, Maria Mammuca della Torre-t⁸⁰ említik. Férje kegyadományáról nem jegyeztek fel adatokat, az ő emlékére felesége,

⁶⁸ ProtKözl, XXIX (1894), 318.

⁶⁹ GyÉFL, I. 4, 1. doboz, 1. kötet, 49–52.

⁷⁰ Uo., 162.

⁷¹ VESZELY Károly 1868, 180.

⁷² Erről bővebben lásd CSÁKI Árpád 2010.

⁷³ GyÉFL, I. 4, 1. doboz, 1. kötet, 162, 235.

⁷⁴ ROL Kov., Fond 105/476, 100–101.

⁷⁵ Az egyház anyakönyve szerint a harangtorony 1727-ben épült. Vö. ROL Kov., Fond 105/476, 172r.

⁷⁶ GyÉFL, I. 4, 1. doboz, 3. kötet, 166. Közölve: KOVÁCS And-

rás – KOVÁCS Zsolt 2002, 153.

⁷⁷ GyÉFL, I. 4, 3. doboz, 6. kötet, 36–37; GyÉFL, I. 4, 1. doboz, 1. kötet, 458–461.

⁷⁸ GyÉFL, I. 4, 2. doboz, 4. kötet, 8–11.

⁷⁹ ROL Kov., Fond 105/476, 77–79. Az áttértek névjegyzékét 1727-től kezdődően az anyakönyvekbe is bejegyezték. Ld. Uo., 152.

⁸⁰ Kálnoki Ádám özvegye ekkorra újraházasodott. Róla bővebben lásd BARBU, Violeta 2015 (a tanulmányra Tüdös S. Kinga hívta fel a figyelmet, amelyet ezúton is megköszönök.)

1735-ben aranyozott ezüst szentségmutatót (monstrancia) készíttetett, majd 1744-ben Moldvából három sing selymet, valamint három „virágos matériát” küldött az egyház számára. Következő év végén újabb adományait (ezüst lámpás az oltár eleibe, miseruhák, palást, templomi textíliák) jegyezték fel. 1747 végén ugyancsak az ő költségén készült el a templom új főoltára, valamint történt meg a templomot kerítő kőfal kijavítása. Adományaiból a templom szépítése a következő évben is folytatódott, ekkor került sor a templom mennyezetének kifestésére. Halála előtt (1749. május 22., Bukarest)⁸¹ további értékes textíliákat hagyott a miklósvári templomra.⁸² Mellette leányát, Teréziát, valamint gr. Petki Istvánné gr. Kálnoki Juditot⁸³ is az egyház jótevői, kegytárgyainak gyarapítói között említik.

A reformátusoktól 1715-ben visszafoglalt miklósvári templom szűk hat évtizeden keresztül volt a katolikusok birtokában. A régi épület helyett 1775-re befejeződött az új templom felépítése, a sorozatos földrengések által megrongált harangtorony helyébe a 19. század közepén készült el az új torony.

A reformátusok helyzete. Új templom építése

1716-ben küldött leveleiben Cserei azon félelmeinek is hangot adott, hogy a köpeci lelkész képének részbeni elvonásával újabb károkat szenvedhetnek a reformátusok. Felvetései nem voltak alaptalanok, a miklósvárihoz hasonló újabb foglalások 1725-ben a sepsiszéki Szentiványban megismétlődtek, ezúttal az unitáriusok kárára.⁸⁴ Ezzel szemben Erdővidéken a rekatolizációnak – a felekezeti arányok megváltoztatásával – egy másik formája került előtérbe. Még a század elején a Kálnoki család templomépítésre alkalmas telket adományozott a görög-katolikus vallásra áttért böloni jobbágyok számára.⁸⁵ Bölon mellett ugyanakkor Köpecen is épült „unitus” templom.

A reformátusok ezt követően sorra hozták intézkedéseiket az egyházi javak védelme érdekében. 1728-ban például a püspöki vizitáció éppen Háromszéken, Bodokon rendelte el az espereseknek, hogy templomaikra és parókiáikra szigorúan vigyázzanak, azt semmilyen indokkal fel ne hagyják, nemkívánatos foglalás esetén pedig igyekezzenek azonnal visszaszerezni, az egyház javai mellett ugyanakkor a gyülekezetek tag-

jait se hagyják magukra.⁸⁶ Hat évvel később ugyancsak Bonyhai György püspök háromszéki vizitációja zabolai és uzoni állomásain hagyta meg, hogy a vegyes felekezeti településeken a templom és plébánia nélküli katolikus birtokosok templomi székkeit, amennyiben a pap és iskolamester béréhez, valamint a templom-építéshez vagy javításhoz hozzájárulni nem akarnának, más, református egyháztagnak adják oda bérbe.⁸⁷

A miklósvári reformátusok helyzetéről a század közepén, 1751 márciusában újabb tanúvallatást tartottak.⁸⁸ A kérdések ezúttal a templom és paplak visszaszerzésének időpontjára, valamint a helybéli reformátusok helyzetére irányultak. A meghallgatottak közül a 60 éves Mester István, gr. Kálnoki József jobbágya úgy vallott, hogy „az 1718 esztendőbeli pestis előtt circiter 4 vagy 5 esztendővel vették vissza a pápista templomot”, ezt követően pedig a településen református pap nem lakott, és az egyházi szolgálatot, keresztelest, temetést köztük is a helyi plébános végzi. Hozzá hasonlóan vallott a többi 19 tanú is.

A templom és lelkész nélkül maradt református miklósvári református közösség II. József 1773. évi erdélyi látogatását is felhasználta, hogy Benkő József középajtai lelkész, későbbi esperes révén megismételje elszenvedett sérelmeit,⁸⁹ a panasz azonban ezúttal sem hozott eredményt. Végül a Türelmi rendelet nyitotta meg az utat az új templom felépítésére. Az ügyben a Főkormányzék vizsgálatot rendelt el, amely az építési költségek megbecsülésére is kitért. A reformátusok részéről Gyenge István megyebíró jelentette, hogy többek – köztük Cserei József miklósvárszéki királybíró, továbbá Boda István széki assessor, Intze Gergely szárazajtai református megyebíró, miklósvári Bartha Mihály – is kötelezték magukat arra, hogy amennyiben megfelelő telket sikerül szerezni, készek anyagilag is támogatni a templom építését. A reformátusok ugyanakkor felelőlegesen, hogy a templomfoglalás során az egyház ingóságait és készpénzét (100 forintot) is elvették, ennek fejében a katolikusok részéről is elvárták, „hogy velünk együtt közös költséggel, s fáradsággal az építést supportálni, és mivel minékünk nem szándékunk s nem is szükséges, hogy nagy költséges épületet csináljunk, tehát ezekből lehet egy olyan hajlékot építenünk, melyben számításunk szerint az istent imádhathatjuk.”⁹⁰

⁸¹ BARBU, Violeta 2015, 185. Korábbi végrendeletét 1740. augusztus 12-én írta meg a moldvai Jászvásárban. ROL Kov., Fond 49, Nr. 4, 16. Közölve: BARBU, Violeta 2015, 179.

⁸² ROL Kov., Fond 105/476, 101v, 163r–v, 164r, 172r.

⁸³ Az 1732-ban meghalt gr. Kálnoki Domokos (Kálnoki Ádám elsőszülött fiúgyermek) leánya.

⁸⁴ Erről bővebben lásd ORBÁN Balázs 1869, III, 197–198; KISS Sándor 1875.

⁸⁵ 1763: „...közel ez előtt hatvan esztendőktől fogva itten Nemes Miklósvár székiben Bölonben erigáltatott vala egy unitus

oláhok számokra való templom néhai méltóságos Kálnoki József úr collatumabéli funduson”. ROL Kov., Fond 31, Inv. 1, Nr. 38, 9. A templomot 1733-ban már a görögkeletiek használták. PÁL Judit 1999, 91.

⁸⁶ KOLUMBÁN Vilmos József 2005, 18.

⁸⁷ Uo., 21–22.

⁸⁸ GyÉFL, Iktatott iratok, 27/1751. Az irat másolatáért Vass Csongor (Gyulafehérvár) levéltárosnak tartozom köszönettel.

⁸⁹ MIKÓ Imre 1867, I, 32–33.

⁹⁰ ROL Kov., Fond 31, Inv. 1, Nr. 155, 78.

Az újabb, 1784 elején tartott tanúvallatás⁹¹ során meghallgatott személyek egyaránt megerősítették, hogy a templom elfoglalását követően református papot nem engedtek a faluba, aki kívánta, Köpecre vagy Középjárára mehetett át istentiszteletre. A reformátusok a képét is a katolikus papnak és tanítónak fizették egészen 1782-ig, amikor a református lelkésznek kezdték adni. Szabó Lőrinc (67 éves, lovas katona rendű, református) azt is hozzátette, hogy a többi helyi birtokos mellett tőle is elvárták az elmúlt évtizedben az új katolikus templom építésében való részvételt, amit meg is tett.

A reformátusok ugyanakkor templom építésére alkalmas terület átengedéséért folyamodtak a katolikus faluközösséghez, és mivel kérésük nem került megoldásra, 1793 elején telket vásároltak.⁹² Az adásvételi szerződés szabályosságát a II. székely gyalogezred parancsnoka kérdőjelezte meg, bő másfél évbe telt, míg annak érvényességét törvényes úton igazolhatták.⁹³ Ekkor azonban a Kálnokiak, mint szomszédos birtokosok emeltek jogi kifogást, gr. Kálnoki József pedig az egyik helyi jobbágyának házában tartott istentisztelet tartását is igyekezett megakadályozta.⁹⁴ Jelentős előrelépést jelentett ugyanis a miklósvári

református egyházköztség újraalapításában, hogy még 1794 nyarán, a Désen megtartott zsinaton önálló lelkész neveztek ki Intze Dániel személyében.⁹⁵

A reformátusok templomépítését azonban már nem lehetett megakadályozni. Annak ellenére, hogy a peres ügyek még folyamatban voltak, 1795 második felében elkezdődtek a munkálatok,⁹⁶ a következő év tavaszán megtartott esperesi vizitáció során pedig feljegyezték, hogy „a templom még építés közben lévén, isteni tisztelet közönségesen egy különös háznál tartatik.”⁹⁷ Az egyház – amely továbbra is Köpec filiája maradt – számára bodosi Dávid Dániel még 1791-ben fehér majolikából készült, önfedeles korsót adományozott, amelyet K. Sebestyén József rajza alapján Kelemen Lajos ismertetett a két világháború között.⁹⁸ Az említett kegytárgy – amelyet Herepei János múzeumigazgató „fehér mázas, kékfestésű, önfedeles vinci kancsó”-ként határozott meg – egy C. I. feliratú fatányérral és egy ezüst szállal varrott virágdíszítésű, rossz állapotban lévő sárga selyemtakaróval – amelyet felirata szerint Cserei Borbára adományozott 1806-ban – együtt 1939-ben a Székely Nemzeti Múzeumba került,⁹⁹ és a második világháború idején, a múzeum menekített anyagával együtt pusztult el.¹⁰⁰

Csáki Árpád – Sepsiszentgyörgy, Stadion u., 35., Bl. 16B/8., RO-520045; csakiarpad@gmail.com

Felhasznált levéltári források

Erdélyi Református Egyházkerület Központi Gyűjtőlevéltára, Kolozsvár (EREKGy)

A 2. – Erdélyi Református Főkonzisztórium levéltára. Ügyiratok

Gyulafehérvári Érseki és Főegyházmezei Levéltár (GyÉFL)

I. 4. – Canonica visitationes (1717, 1720, 1731, 1743, 1747)

Romániai Országos Levéltár Kolozs Megyei Hivatala, Kolozsvár (ROL Kol.)

Fond 432 – Zágoni Szentkereszt család levéltára

Romániai Országos Levéltár Kovászna Megyei Irodája, Sepsiszentgyörgy (ROL Kov.)

Fond 10 – Alsócernátoni Damokos család levéltára

Fond 31 – Miklósvárszék levéltára

Fond 49 – Kőröspataki Kálnoki család levéltára

Fond 105/476 – Miklósvári Katolikus Plébánia anyakönyvei (1716–1799)

⁹¹ ROL Kov., Fond 31, Inv. 2, Nr. 11, 30r–40v; Uo., Nr. 27, 25r–33v.

⁹² A szerződés eredeti példányát lásd ROL Kov., Fond 31, Inv. 2, Nr. 27, 46–47.

⁹³ ROL Kov., Fond 31, Inv. 2, Nr. 11, 45r–52v; Uo., Nr. 27, 16–22.

⁹⁴ ROL Kov., Fond 31, Inv. 2, Nr. 11, 51r; Uo., Nr. 27, 5–6.

⁹⁵ ErZsI, IV, 70.

⁹⁶ „...mostan itten Miklosvárán a reformátusok templomot

építenek.” (1795. szeptember 11.) ROL Kov., Fond 31, Inv. 2, Nr. 27, 40.

⁹⁷ CSÁKI Árpád 2003, 11.

⁹⁸ KELEMEN Lajos 1927. Keöpeczi Sebestyén József másik, a miklósvári református egyház aranyozott ezüst poharáról készített rajzát lásd SAS Péter 2011, II, 515.

⁹⁹ SzNM Intézményi Levéltára, 177/1939.

¹⁰⁰ SzNM, Régiséggtár, Lsz. 8920–8922.

Irodalom

- Approb. Const. – *Approbatae constitutiones regni Transylvaniae et Partium Hungariae eidem annexarum*, Claudiopoli, 1696.
 ErZsI – *Erdélyi református zsinatok iratai*, III–IV (s. a. r. Buzogány Dezső, Dáné Veronka, Kolumbán Vilmos József, Sipos Gábor), Kolozsvár, 2011. (*Erdélyi Református Egyháztörténeti Adatok* 1/3–4.)
 ETA – *Erdélyi történelmi adatok, I–IV* (szerk. Mikó Imre, Szabó Károly), Kolozsvár, 1855–1862.
 ProtKöz – Protestáns Közlöny
 Sematizmus 1844 – *Schematismus venerabilis cleri dioecesis Transsilvaniensis ad annum... MDCCCXLIV*, Albae-Carolinae.
 Sematizmus 1882 – *Schematismus venerabilis cleri dioecesis Transsilvaniensis editus pro Anno a Christo nato MDCCCLXXXII*, Albae-Carolinae.
 Sematizmus 1888 – *Schematismus venerabilis cleri dioecesis Transsilvaniensis editus pro Anno a Christo nato MDCCCLXXXVIII*, Albae-Carolinae.
 SzOkI – *Székely oklevéltár, I–VIII* (szerk. Szabó Károly, Szádeczky Lajos, Barabás Samu), Kolozsvár–Budapest, 1872–1934.
- APOR Péter
 1863 *Altorjai br. Apor Péter munkái* (közli Kazinczy Gábor), Pest.
 1903 *Verses művei és levelei (1676–1752)*, I–II (szerk. Szádeczky Lajos), Budapest. (*Mon. Hung. Hist. 2, Script.* 36–37.)
- BARBU, Violeta
 2015 Maria Mammauca della Torre Kánoky: contesa de la fruntariile imperiilor, in: Barbu, Violeta – Székely, Maria Magdalena – Tüdős S. Kinga – Jianu, Angela: *Grădina rozelor. Femei din Moldova, Țara Românească și Transilvania (sec. XVII–XIX)*, Ed. Academiei Române, București, 149–186.
- BENDA Kálmán
 1988 Ferences iskola Esztelneken a XVII. században, in: Zombori István (szerk.): *Az értelmiség Magyarországon a XVI–XVII. században*, Szeged, 131–138.
- BENKŐ Elek
 2002 *Erdély középkori harangjai és bronz keresztlövedécei*, Teleki László Alapítvány – Polis Könyvkiadó, Budapest–Kolozsvár.
- BENKŐ József
 1999 *Transilvania specialis*, I–II (ford. bev. tan. és jegyz. Szabó György), Kriterion Könyvkiadó, Bukarest–Kolozsvár.
 2004 *Filius posthumus*, s. a. r., bev. tan. és jegyz. Csáki Árpád és Demeter László, Kolozsvár. (*Erdélyi Református Egyháztörténeti Füzetek* 14.)
 2014 *Erdély* (ford. bev. tan. és jegyz. Szabó György), Székely Nemzeti Múzeum – Tortoma Kiadó, Sepsiszentgyörgy–Barót.
- BIRÓ Vencel
 1935 *Altorjai gróf Apor István és kora*, Erdélyi Katolikus Akadémia, Cluj.
- CSÁKI Árpád
 2003 Adatok Erdővidék református templomainak építéstörténetéhez, *Erdővidéki Lapok*, IV. évf., 1. sz., 8–11.
 2010 Szárazság és pestis Háromszéken 1717–1720-ban, *Acta Siculica 2010*, 277–287.
 2013 Gr. Kálnoki Sámuel erdélyi alkancellár végrendelete (1705), in: Tüdős S. Kinga (szerk.): *Kastélyok, udvarházak és lakóik a régi Székelyföldön*, Székely Nemzeti Múzeum, Sepsiszentgyörgy, 251–279.
- CSEREI Mihály
 1983 *Erdély története [1661–1711]* (s. a. r., bev. és jegyz. Bánkúti Imre), Európa Könyvkiadó, Budapest.
- DOMJÁN István
 1894 Cseri Mihály, a kálvinista, *Erdélyi Múzeum*, 11. évf., 10. sz., 611–617.
- ENDES Miklós
 1938 *Csik-, Gyergyó, Kászon-székelyek (Csik megye) földjének és népének története 1918-ig*, Budapest.
- ENTZ Géza
 1994 *Erdély építészete a 11–13. században*, Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár.
- FEHÉR János
 2014 *Dobó. Egykori település a Kormos mentén*, Dobó-Valál Egyesület, Barót. (*Erdővidéki Történelmi Tár* 1.)
- GYÖNGYÖSSY János – KERNY Terézia – SARUDI SEBESTYÉN József
 1995 *Székelyföldi vártemplomok*, Budapest. (*Tájak–Korok–Múzeumok Könyvtára* 5.)
- JÁNÓ Mihály
 2015 *A kézdiszentléleki Szent-István kápolna*, Ambrózia Kiadó, Kézdivásárhely.
- JUHÁSZ István
 1947 *A székelyföldi református egyházmegyék*, Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár. (*Erdélyi Tudományos Füzetek* 201.)
- KELEMEN Lajos
 1927 Miklósvári fedeles kancsó, *Művészeti Szalon*, I. évf., 9. sz., 12. Újraközölve I. Kelemen Lajos: *Művelődéstörténeti tanulmányok* (bev., s. a. r., szerk. és jegyz. Sas Péter), Kriterion Kiadó, Kolozsvár, 2006, 154.
- KISS Sándor
 1875 A szent-iványi unitárius templom elvétele 1725-ben, *Keresztény Magvető*, 10. kötet, 2. füz., 104–113.
- KOLUMBÁN Vilmos József (s. a. r., bev. tan., jegyz.)
 2005 *A Sepsis Református Egyházmegye vizitációs jegyzőkönyvei 1728–1790*, Kolozsvár. (*Erdélyi Református Egyháztörténeti Adatok* 3.)

- KOVÁCS András
 2003 Kézdiszentlélek templomai, in: Kovács András és Tüdős Kinga: *Kézdiszentlélek templomai. Két tanulmány*, Ambrózia, Kézdivásárhely, 3–25.
- KOVÁCS András – KOVÁCS Zsolt (közzét.)
 2002 *Erdélyi római katolikus egyházlátogatási jegyzőkönyvek és okmányok I. 1727–1737* (bev. tan., jegyz. Kovács András), Entz Géza Művelődéstörténeti Alapítvány, Kolozsvár. (*Erdélyi Művelődéstörténeti Források I.*)
- MIKÓ Imre
 1868 *Benkő József élete és munkái*, Pest.
- ORBÁN Balázs
 1869 *A Székelyföld leírása*, III, *Háromszék*, Pest.
 2002 *Kiegészítések A Székelyföld leírásához I. Háromszék* (szerk. Lénárt Anna, s. a. r. Dobra Judit), Charta Kft., Sepsiszentgyörgy.
- PÁL Judit
 1999 A románok háromszéki betelepülésének néhány kérdése (1614–1850), in: Hermann Gusztáv Mihály (szerk.): *A többség kisebbsége. Tanulmányok a székelyföldi románság történetéről*, Pro-Print Kiadó, Csíkszereda, 25–97.
- PÁL-ANTAL Sándor
 2002 *Székely önkormányzat-történet*, Mentor Kiadó, Marosvásárhely.
 2011 *Székely székek a 18. században IV. Háromszék 1701–1722 között* (bev. tan. és jegyz. közzét. Pál-Antal Sándor), Mentor Kiadó, Marosvásárhely.
- PAPP Kinga
 2015 *Tollforgató Kálnokiak. Családi íráshasználata a 17–18. századi Erdélyben*, Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár. (*Erdélyi Tudományos Füzetek* 285.)
 2018 A miklósvári templomfoglalás narratívái, *Erdélyi Múzeum*, 88. kötet, 2. sz., 66–77.
- PÉNZES Lóránd
 2008 Háromszéki katolikus egyházközségi harangok a 20. század elején, *Keresztény Szó*, 2008. július. <http://leveltar.romkat.ro/hu/kiadvanyok-tanulmanyok/338-penzes-lorand-haromszeki-katolikus-egyhazkozsegi-harangok-a-20-szazad-elejen.html> (Utolsó letöltés ideje: 2017. január 17.)
- PÉTER Mózes
 1909 A Kollégium alapító testületének, a Rikánbelői Kommunitásnak ismertetése és rövid története, in: *A sepsiszentgyörgyi Székely Mikó-Kollégium felszázados működésének emléke*, Sepsiszentgyörgy, 5–33.
- POKOLY József
 1904–1905 *Az erdélyi református egyház története*, I–V, Budapest.
- SAS Péter
 2002 Az Erdélyi Római Katolikus Státus, *Egyháztörténeti Szemle*, 3. évf., 2. sz., 66–73.
 2011 *A heraldikus Köpeczi Sebestyén József élete és munkássága*, I–II, Pallas-Akadémia Könyvkiadó, Csíkszereda.
- SIPOS Gábor
 2000 *Az Erdélyi Református Főkonzisztórium kialakulása 1668–1713–(1736)*, Erdélyi Múzeum-Egyesület – Erdélyi Református Egyházkerület, Kolozsvár (*Erdélyi Tudományos Füzetek* 230.)
- SCHUMANN, Gottlieb
 1756 *Europäisches genealogisches Handbuch*, Leipzig.
- TÓTH Zsombor
 2008 Egy kora újkori familiáris kapcsolat kérdései: Cserei Mihály esete altorjai Apor Istvánnal (1692–1703), *Acta Siculica* 2008, 309–318.
 2009 A familiáris Cserei Mihály és a végrendelkező Apor István konfliktusának két ismeretlen forrása, *Lymbus* 2009, 97–111.
- TÜDŐS S. Kinga
 1998 *Székely főnemesi életmód a XVII. század alkonyán*, Kriterion Kiadó, Bukarest.
 2002 *Háromszéki templomvárak*, Mentor Kiadó, Marosvásárhely.
 2004 Székely főemberek a XVII. század alkonyán. Kálnoki Sámuel, a vicecancellár, *Studia Caroliensia*, V. évf., 3–4. sz., 215–224.
 2008 Csíksomlyói végtisztesség. A székelyek generálisa, I. Mikes Kelemen végrendelete és temetése (1685–1687), *Acta Siculica* 2008, 295–308.
- VESZÉLY Károly
 1868 *A baróti plébánia*, Brassó.

Catolicizarea forțată de la Micloșoara din anul 1715 și urmările acesteia

(Rezumat)

Membrii familiei Kálnoki, originară din Kőröspatak (Valea Crișului, jud. Covasna), erau principalii posesori din Miklósvár (Micloșoara, jud. Covasna) încă din sec. al XVII-lea, localitate care în urma reformei religioase a trecut la protestantism, confesiunea dominantă fiind cea calvină. Lucrarea prezintă circumstanțele în care contele Ádám Kálnoki (1683-1719) – fiul cancelarului aulic al Transilvaniei la Viena, contele Sámuel Kálnoki (1640-1706) –, școlit în spirit catolic de către franciscanii de la Șumuleu-Ciuc, mai apoi de către iezuiții de la Cluj, ulterior obținând la Viena și titlul de baccalaureus, a ocupat cu forță clădirea bisericii din Micloșoara în anul 1715, restabilind parohia romano-catolică din localitate. Izvoarele contemporane (în special cele ecleziastice, din partea ambelor tabere) relevă faptul că iobagii moșierului erau constrânși prin mijloace variate să treacă la catolicism, preotul și dascălul calvin din localitate fiind înlăturați (ilegal) apoi pe baza schimbării raporturilor confesionale. În ciuda protestelor repetate (inclusiv în fața Dietei Transilvaniei și la Curtea de la Viena) ale oficialităților bisericii reformate, biserica a rămas în proprietatea catolicilor, familia Kálnoki angajându-se în continuare în patronajul acesteia. Privați de preot propriu și fără biserică, comunitatea reformată calvină a dobândit dreptul de a ridica un nou lăcaș sfânt abia în ultimii ani ai secolului al XVIII-lea.

Catholization by Force in 1715 in Miklósvár and Its Aftermath

(Abstract)

Members of the Kálnoki family, originally from Kőröspatak, were the main holders in the village of Miklósvár as early as the 17th century. During the Reformation the village converted to the Protestant religion, predominantly to Calvinism. The paper treats the circumstances and the aftermath of the seizure and the recatholization of the village church by count Ádám Kálnoki (1683–1719). The count was schooled in Catholic faith by the Franciscan monks from Csíksomlyó, then by Jesuits from Kolozsvár, later acquiring bachelor's degree in Vienna. Contemporary sources (from both sides), mainly the ecclesiastical ones, reveal the fact that the serfs of the domain were forced by various techniques to become Catholics. Later thence the Catholic majority, the protestant priest and teacher were (illegally) dismissed. Despite the protests of the Reformed Church at the Transylvanian Diet and the Imperial Court in Vienna, the church from Miklósvár remained in Catholic possession, under the tutelage of the Kálnoki family. The Protestant community regained the right to erect itself a new church in the late 18th century.

